

Overweging bij Daniël 7, 13-14 en Johannes 18, 33b-37

Zondag 24 november 2024, Christus Koning

De lezingen vandaag begonnen met tromgeroffel: "In mijn nachtelijk visioen zag ik met de wolken des hemels iemand aankomen die op een mens geleek. Hem werd de heerschappij gegeven, luister en koninklijke macht. Alle volken brachten hem hulde. Zijn heerschappij is eeuwig en zal nooit vergaan."

En ook vorige week hadden de lezingen diezelfde mate van grootsheid, van tamtam, van "let op, hier gaat iets gebeuren". Net als vandaag kwam de eerste lezing toen uit het boek Daniël: "In die tijd zal de grote vorst opstaan. Het zal een tijd van verdrukking zijn zoals die er niet eerder is geweest. Sommigen van hen die slapen in de aarde zullen ontwaken om voor eeuwig te leven, en anderen om voor eeuwig te worden veracht."

En ook Jezus zelf zei vorige week, verwijzend naar teksten in Jesaja en Daniël: "De zon zal verduisteren en de maan zal geen licht meer geven, de sterren zullen van de hemel vallen. Dan zullen zij de Mensenzoon zien komen met grote macht en heerlijkheid."

Grote, mooie, pompeuze woorden. Ze scheppen nogal wat verwachtingen. We kijken gespannen om ons heen of we Hem al zien komen. Uit de wolken, in een gouden koets of desnoods in een Tesla. En wat zien we dan, in de Evangelielezing van vandaag?

Een man die is opgepakt door zijn eigen volk en terecht staat voor een buitenlandse heerser die hem niet begrijpt. Geslagen, bespuugd en gehoond. Die zijn hele leven onbegrepen is gebleven, zelfs door zijn beste vrienden, en die straks zal eindigen aan het kruis – de meest vernederende dood die er bestond. Een man, even kwetsbaar als de baby die over ongeveer vier weken geboren zal worden.

Is dat hem dan? Voor hem het tromgeroffel?

Jezus wordt bij Pilatus geroepen, de Romeins prefect over Judea: "Ben jij de koning van de Joden?" Een vreemde vraag die volledig uit de lucht komt vallen, want dat woord, koning, is tot dusver nog niet eerder genoemd. De Judeeërs hebben enkel gezegd dat hij 'een misdadiger is'. Maar Pilatus is enerzijds ongevoelig voor geloof en anderzijds een eierzuchtig en opportunistisch politicus. Hij kan hierin niet anders horen dan dat de man die voor hem staat gevaarlijk voor hem kan zijn, een rebellenleider misschien. Vandaar dat dit voor hem de enige relevante vraag is: heeft die man de pretentie om hem, Pilatus, van zijn troon te stoten? Wil hij soms koning worden over Judea?

Jezus antwoordt met een wedervraag: "Zegt u dit zelf of hebben anderen over mij gesproken?" Met één simpele wedervraag draait Jezus de posities om. Wat bedoel je nu eigenlijk, Pilatus? Want het gaat hem niet om de schuldvraag, maar om de motieven: als de vraag van Pilatus zelf komt, dan is die puur politiek. Maar als de anderen buiten, de Judeeërs dus, hem 'koning' hebben genoemd, dan spelen er hele andere aspecten mee.

Dan hebben die mensen buiten, zijn eigen geloofsgenoten, dus op zijn minst enige notie van zijn religieuze koningschap.

Er volgt een woordenwisseling die eigenlijk nergens op slaat, omdat Pilatus Jezus totaal niet begrijpt. Hij blijft zijn vraag maar herhalen: ben je nou koning, of ben je het niet? Je hoort de frustratie eraf spatten. Weet je wel dat jouw lot in mijn handen ligt, mannetje? Weet je wel dat ik je aan het kruis kan laten slaan? Weet je wel dat dát is wat die volksgenoten van jou buiten willen? "Ja, koning ben ik." zijn Jezus' laatste woorden in dit fragment. "Ik ben koning om getuigenis af te leggen van de waarheid." "Wat is waarheid?" vraagt Pilatus nog, voor hij het gesprek verlaat om weer naar buiten, naar de Judeeërs te gaan.

Tja, wat is waarheid? De vraag van Pilatus is misschien wel actueler dan ooit. Al was het maar omdat die een verrassende wending heeft gekregen. In de huidige samenleving lijkt de vraag niet meer te zijn, "Is dit de waarheid, of is het dat?" maar "Wat doet het er eigenlijk nog toe, de waarheid?" Als ik maar hard genoeg schreeuw en genoeg macht verzamel en de feiten voldoende verdraai, dan is mijn waarheid dé waarheid. Of die waarheid overeenkomt met de werkelijkheid, doet nauwelijks nog ter zake, zolang ik er maar iets mee win en jij je mond moet houden. Net als in de lezing wordt ook in de huidige politiek de waarheid vaak verdoezeld en ontweken, waarbij de kleinsten van de samenleving altijd aan het kortste eindje trekken. Want zij doen er niet toe. Tenzij ze voor de machthebbers van belang kunnen zijn, bijvoorbeeld door iemand aan een presidentschap te helpen.

De Judeeërs, Pilatus: iedereen speelt toneel. Iedereen bepleit enkel zijn eigen zaak. Behalve Jezus. Zijn vragen zijn oprecht, en zijn antwoorden ook. En die waarachtigheid, zegt Johannes, de auteur van dit evangelie, dat ís zijn koningschap. Hij is koning, omdat hij de waarheid verkondigt en belichaamt. Dáárom dus het tromgeroffel: niet om de grote woorden en de pracht en praal, maar om de waarheid. Waarachtigheid. Jezus is wat iedere koning, minister-president en directeur zou moeten zijn: de geloofwaardigheid in persoon. En wij worden uitgenodigd om te zijn zoals hij: om gehoor te geven aan de waarheid, om goed te luisteren, om te handelen naar de waarheid. Om het geloof uit te dragen dat de zachte krachten uiteindelijk zullen winnen. Zo is Jezus vandaag al, op de laatste zondag van het kerkelijk jaar, voor ons wat hij ook straks in de Advent gaat zijn: een licht in de duisternis.

Liesbeth Jansen